

Euroopan sosiaalinen peruskirja

European
Social
Charter

Charte
Sociale
Européenne

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Euroopan sosiaalinen peruskirja

Alkusanat

Tämä vihko sisältää uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan sopimustekstin (ETS No. 163), joka on avattu allekirjoittamista varten Strasbourgissa 3 toukokuuta 1996, sekä esittelee peruskirjan täytäntöönpanon valvontajärjestelmät, sellaisina kuin ne ovat:

- vuoden 1961 peruskirjan (ETS No. 35) IV osassa, joka on avattu allekirjoittamista varten 18 lokakuuta 1961 ja jota on muutettu Torinossa 21 lokakuuta 1991 allekirjoittamista varten avatulla lisäpöytäkirjalla (ETS No. 142);*
- järjestökantelujen järjestelmästä annetussa lisäpöytäkirjassa (ETS No. 158), joka on avattu allekirjoittamista varten Strasbourgissa 9 marraskuuta 1995.*

Tiedot Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja sen lisäpöytäkirjojen allekirjoituksista ja ratifioinneista sekä valtioiden näihin sopimuksiin tekemistä varaumista ja niitä koskevista julistuksista ovat saatavilla osoitteessa: <http://www.conventions.coe.int>.

Tähän julkaisuun sisältyvät sopimukset on tehty englannin- ja ranskankielisinä kappaleina, joista molemmat kielet ovat yhtä todistusvoimaiset.

Sopimusten tekstit on julkaistu suomen kielellä Suomen säädöskokoelman sopimussarjassa (SopS80/2002; SopS76/1998).

Euroopan sosiaalinen peruskirja

Strasbourg, 3 toukokuuta 1996

Johdanto

Tämän uudistetun peruskirjan allekirjoittaneet hallitukset, jotka ovat Euroopan neuvoston jäseniä,

ottavat huomioon, että Euroopan neuvoston pyrkimyksenä on lisätä jäsenvaltioidensa välistä yhtenäisyyttä niiden ihanteiden ja periaatteiden turvaamiseksi ja toteuttamiseksi, jotka muodostavat niiden yhteisen perinnön, sekä niiden taloudellisen ja sosiaalisen edistyksen helpottamiseksi, etenkin pitämällä yllä ja kehittämällä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia,

ottavat huomioon, että ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi Roomassa 4 päivänä marraskuuta 1950 allekirjoitetun eurooppalaisen yleissopimuksen ja sen lisäpöytäkirjojen mukaan Euroopan neuvoston jäsenvaltiot ovat sopineet niissä määriteltyjen kansalaisoikeuksien sekä poliittisten oikeuksien ja vapauksien turvaamisesta väestölleen;

ottavat huomioon, että Torinossa 18 lokakuuta 1961 allekirjoittamista varten avatun Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja sen lisäpöytäkirjojen mukaan Euroopan neuvoston jäsenvaltiot ovat sopineet niissä määriteltyjen sosiaalisten oikeuksien turvaamisesta väestölleen elintason ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi.

palauttavat mieleen, että Roomassa 5 marraskuuta 1990 pidetty ihmisoikeuksia käsittelevä ministerikokous painotti toisaalta tarvetta säilyttää kaikkien ihmisoikeuksien jakamaton luonne, mukaan luettuna kansalaisoikeudet ja poliittiset oikeudet sekä taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet, ja toisaalta tarvetta luoda Euroopan sosiaaliselle peruskirjalle uutta merkitystä;

päättivät Torinossa 21 ja 22 lokakuuta 1991 pidetyn ministerikokouksen päätöksen mukaisesti saattaa peruskirjan aineellisen sisällön ajan tasalle ja mukauttaa sitä ottaakseen erityisesti huomioon olennaiset yhteiskunnalliset muutokset, jotka ovat tapahtuneet tekstin hyväksymisen jälkeen;

tunnustavat hyödyn, joka saavutetaan muutetun peruskirjan ja vuoden 1988 lisäpöytäkirjan mukaisten oikeuksien sisällyttämisellä uudistettuun peruskirjaan, jonka on tarkoitus korvata asteittain Euroopan sosiaalinen peruskirja, sekä uusien oikeuksien lisäämisellä siihen,

ovat sopineet seuraavasta:

I OSA

Sopimuspuolet hyväksyvät toimintansa tavoitteeksi, johon ne pyrkivät kaikin sopivin kansallisin ja kansainvälisin keinoin, sellaisten olosuhteiden luomisen, joissa seuraavat oikeudet ja periaatteet ovat tehokkaasti toteutettavissa:

1. Jokaisella tulee olla mahdollisuus ansaita elantonsa vapaasti valitsemassaan ammatissa.

2. Kaikilla työntekijöillä on oikeus oikeudenmukaisiin työehtoihin.
3. Kaikilla työntekijöillä on oikeus turvallisiin ja terveellisiin työoloihin.
4. Kaikilla työntekijöillä on oikeus kohtuulliseen palkkaan, joka on riittävä turvaamaan tyydyttävän elintason heille ja heidän perheilleen.
5. Kaikilla työntekijöillä ja työnantajilla on oikeus järjestäytyä kansallisiin ja kansainvälisiin järjestöihin taloudellisten ja sosiaalisten etujensa turvaamiseksi.
6. Kaikilla työntekijöillä ja työnantajilla on kollektiivinen neuvotteluoikeus.
7. Lapsilla ja nuorilla on oikeus erityiseen suojeluun niitä fyysisiä ja moraalisia vaaroja vastaan, joille he joutuvat alttiiksi.
8. Naistyöntekijöillä on oikeus erityiseen suojeluun raskauden ja synnytyksen yhteydessä.
9. Jokaisella on oikeus asianmukaiseen ammatinvalinnanohjaukseen, jonka tarkoituksena on auttaa asianomaista valitsemaan henkilökohtaisiin taipumuksiinsa ja kiinnostuksiinsa soveltuva ammatti.
10. Jokaisella on oikeus asianmukaiseen ammatilliseen koulutukseen.
11. Jokaisella on oikeus käyttää hyväkseen kaikkia toimia, joiden avulla hän voi saavuttaa parhaan mahdollisen terveydentilan.
12. Kaikilla työntekijöillä ja heidän huollettavillaan on oikeus sosiaaliturvaan.
13. Jokaisella, jolla ei ole riittäviä tuloja tai varoja, on oikeus sosiaaliavustukseen ja lääkinnälliseen apuun.
14. Jokaisella on oikeus sosiaalipalveluihin.
15. Vammaisilla henkilöillä on oikeus itsenäisyyteen, yhteiskuntaan sopeutumiseen ja yhteiskunnalliseen elämään osallistumiseen.
16. Yhteiskunnan perusyksikkönä perheellä on oikeus asianmukaiseen sosiaaliseen, oikeudelliseen ja taloudelliseen suojeluun sen täysipainoisen kehityksen turvaamiseksi.
17. Lapsilla ja nuorilla on oikeus asianmukaiseen sosiaaliseen, oikeudelliseen ja taloudelliseen suojeluun.
18. Sopimuspuolten kansalaisilla on oikeus olla ansiotyössä toisen sopimuspuolen alueella samoilla ehdoilla kuin viimeksi mainitun maan kansalaisilla edellyttäen, etteivät pakottavat taloudelliset tai sosiaaliset syyt aseta tälle oikeudelle rajoituksia.
19. Siirtotyöntekijöillä, jotka ovat sopimuspuolen kansalaisia samoin kuin heidän perheenjäsenillään, on oikeus suojeluun ja tukeen toisen sopimuspuolen alueella.
20. Kaikilla työntekijöillä on oikeus tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin ja tasa-arvoiseen kohteluun työhön ja ammattiin liittyvissä kysymyksissä ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää.
21. Työntekijöillä on oikeus tiedonsaantiin ja yhteisiin neuvotteluihin yrityksessä.
22. Työntekijöillä on oikeus osallistua yrityksen työoloja ja työympäristöä koskevaan päätöksentekoon sekä työolojen ja -ympäristön parantamiseen.
23. Jokaisella ikääntyneellä henkilöllä on oikeus sosiaaliseen suojeluun.

24. Kaikilla työntekijöillä on oikeus suojeluun työsuhteen päättämisen yhteydessä.
25. Kaikilla työntekijöillä on oikeus saataviensa turvaamiseen työnantajan maksukyvyttömyystilanteissa.
26. Kaikilla työntekijöillä on oikeus ihmisarvoiseen kohteluun työssä.
27. Kaikilla työssä olevilla tai työhön haluavilla perheellisillä henkilöillä on oikeus työhön ilman syrjintää ja mahdollisuuksien mukaan ilman ristiriitoja heidän työnsä ja perheenhuoltovelvollisuuden välillä.
28. Työntekijöiden edustajilla yrityksessä on oikeus suojeluun heille haitallisia toimia vastaan. Työntekijöiden edustajille tulisi antaa asianmukaiset toimintaedellytykset tehtäviensä suorittamista varten.
29. Kaikilla työntekijöillä on oikeus saada tietoa ja neuvotella joukkoirtisanomismenettelyissä.
30. Jokaisella on oikeus suojeluun köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä vastaan.
31. Jokaisella on oikeus asuntoon.

II OSA

Sopimuspuolet sitoutuvat III osan määräysten mukaisesti pitämään seuraavien artiklojen ja kohtien sisältämiä velvoitteita itseään sitovina:

1 artikla

Oikeus työhön

Varmistaakseen, että oikeutta työhön voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. pitämään mahdollisimman korkean ja vakaan työllisyysasteen saavuttamista ja ylläpitämistä yhtenä ensisijaisista tavoitteistaan ja velvollisuuksistaan, tarkoituksena täystyöllisyyden saavuttaminen,
2. suojelemaan tehokkaasti työntekijän oikeutta ansaita elantonsa vapaasti valitsemassaan ammatissa,
3. luomaan ja ylläpitämään kaikille työntekijöille maksuttomat työnvälityspalvelut,
4. järjestämään ja edistämään asianmukaista ammatinvalinnanohjausta, ammatillista koulutusta ja kuntoutusta.

2 artikla

Oikeus oikeudenmukaisiin työehtoihin

Varmistaakseen, että oikeutta oikeudenmukaisiin työehtoihin voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. määräämään kohtuullisista päivittäisistä ja viikoittaisista työajoista ja siitä, että työviikkoa lyhennetään vähitellen siinä määrin kuin tuottavuuden kasvu ja muut asiaan vaikuttavat tekijät sen sallivat,
2. määräämään yleisistä palkallisista juhlapäivistä,

3. määräämään vähintään neljän viikon palkallisesta vuosilomasta,
4. poistamaan luonnostaan vaarallisiin tai terveydelle haitallisiin ammatteihin liittyvät vaaratekijät, ja silloin kun näitä vaaratekijöitä ei ole ollut mahdollista poistaa tai vähentää riittävästi, määräämään, että näissä ammateissa työskenteleville työntekijöille myönnetään joko lyhennetty työaika tai ylimääräistä palkallista lomaa,
5. varmistamaan viikoittaisen lepoajan, jonka tulee mahdollisuuksien mukaan olla samaan aikaan kuin kyseisessä maassa tai kyseisellä alueella perinteisesti tai tavanomukaisesti tunnustettu lepopäivä,
6. varmistamaan, että työntekijöille tiedotetaan työ sopimuksen tai työsuhteen keskeisistä kohdista kirjallisesti mahdollisimman pian, ja joka tapauksessa viimeistään kahden kuukauden kuluttua työsuhteen alkamisesta.
7. varmistamaan, että yötyötä tekevät työntekijät hyötyvät toimista, joissa otetaan huomioon työn erityisluonne.

3 artikla

Oikeus turvallisiin ja terveellisiin työoloihin

Varmistaakseen, että oikeutta turvallisiin ja terveellisiin työoloihin voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat yhteistoiminnassa työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa:

1. muotoilemaan, panemaan täytäntöön ja määrääjain tarkistamaan kansallisen yhteisen työturvallisuutta, -terveyttä ja -ympäristöä koskevan toimintapolitiikan. Tämän toimintapolitiikan päätavoitteena on parantaa työturvallisuutta ja työterveyttä sekä estää terveyttä uhkaavat tapaturmat ja vammat, jotka syntyvät työstä, liittyvät työhön tai sattuvat työnteon aikana, erityisesti vähentämällä niitä vaaratekijöitä, jotka luonnostaan kuuluvat työympäristöön;
2. antamaan työturvallisuus- ja terveystietoa,
3. valvomaan näiden määräysten täytäntöönpanoa,
4. edistämään kaikille työntekijöille tarkoitettujen pääosin ehkäisevien ja neuvonantavien työterveyspalveluiden asteittaista kehittämistä.

4 artikla

Oikeus kohtuulliseen palkkaan

Varmistaakseen, että oikeutta kohtuulliseen palkkaan voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. tunnustamaan työntekijöiden oikeuden sellaiseen palkkaan, joka turvaa tyydyttävän elintason heille ja heidän perheilleen,
2. tunnustamaan, että työntekijöillä on oikeus ylityöstä maksettavaan korotettuun palkkaan erityistapauksia koskevia poikkeuksia lukuun ottamatta,
3. tunnustamaan, että miehillä ja naisilla on oikeus samaan palkkaan samanarvoisesta työstä,

4. tunnustamaan, että kaikilla työntekijöillä on oikeus kohtuulliseen irtisanomisaikaan työsuhdetta päätettäessä,
5. sallimaan palkanpidätykset ainoastaan niillä ehdoilla ja siinä laajuudessa kuin kansallisissa laeissa tai määräyksissä säädetään tai työ- ja virkaehtosopimuksissa tai välitystuomioilla määrätään.

Nämä oikeudet tulee turvata vapaasti tehdyillä työ- ja virkaehtosopimuksilla, säädetyllä palkkojen määräämismenettelyllä tai muulla kansallisiin olosuhteisiin soveltuvalta tavalla.

5 artikla

Järjestätymisoikeus

Turvatakseen työntekijöiden ja työnantajien oikeuden muodostaa paikallisia, kansallisia tai kansainvälisiä järjestöjä taloudellisten ja sosiaalisten etujensa suojelemiseksi sekä oikeuden liittyä näihin järjestöihin, ja edistääkseen näitä oikeuksia, sopimuspuolet takaavat, ettei kansallista lainsäädäntöä laadita sellaiseksi tai sitä sovelleta tavalla, joka loukkaisi tätä oikeutta. Kansallisissa laeissa tai määräyksissä säädetään, missä laajuudessa tämän artiklan sisältämiä takeita sovelletaan poliisivoimiin. Samoin kansallisissa laeissa tai määräyksissä säädetään periaatteesta, jonka mukaan näitä takeita sovelletaan puolustusvoimien jäseniin, ja missä laajuudessa niitä sovelletaan tähän ryhmään kuuluviin henkilöihin.

6 artikla

Kollektiivinen neuvotteluoikeus

Varmistaakseen, että kollektiivista neuvotteluoikeutta voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. edistämään työntekijöiden ja työnantajien välisiä yhteisiä neuvotteluja,
2. edistämään tarvittaessa työnantajien tai työnantajajärjestöjen ja työntekijäjärjestöjen välistä vapaaehtoista neuvottelujärjestelmää, tavoitteenaan työehtojen määrittämisen työ- ja virkaehtosopimuksilla,
3. edistämään asianmukaisen sovittelumenettelyn ja vapaaehtoisen välitysmenettelyn luomista ja käyttöä työriitojen selvittämisessä,

ja tunnustamaan:

4. työntekijöiden ja työnantajien oikeuden ryhtyä eturistiriitatilanteessa yhteistoimiin, kuten lakkoon, edellyttäen kuitenkin, ettei voimassa olevista työ- ja virkaehtosopimusten velvoitteista muuta seuraa.

7 artikla

Lasten ja nuorten oikeus suojeluun

Varmistaakseen, että lasten ja nuorten oikeutta suojeluun voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. määräämään, että vähimmäisikäraja työhönottoa varten on 15 vuotta; poikkeuksen voivat muodostaa erikseen säädetyt kevyet työt, joista ei koidu haittaa lasten terveydelle, moraalille tai koulunkäynnille,

2. määräämään, että vähimmäisikäraja työhönottoa varten on 18 vuotta silloin, kun kysymyksessä ovat erikseen säädetty vaarallisina tai epäterveellisinä pidetyt työt,
3. määräämään, ettei oppivelvollisuuden alaisia henkilöitä saa ottaa sellaiseen työhön, joka estäisi heitä osallistumasta täysipainoisesti koulutukseensa,
4. määräämään alle 18-vuotiaiden työajan rajoitettavaksi heidän kehityksensä ja etenkin heidän ammatillisen koulutuksensa edellyttämällä tavalla,
5. tunnustamaan nuorten työntekijöiden ja oppisopimussuhteessa olevien oikeuden kohtuulliseen palkkaan tai muihin tarkoituksenmukaisiin korvauksiin,
6. määräämään, että nuorten henkilöiden normaalin työajan puitteissa ammatilliseen koulutukseen työnantajan suostumuksella käytettävä aika luetaan työpäivään kuuluvaksi,
7. määräämään, että alle 18-vuotiaat työntekijät ovat oikeutettuja vähintään neljän viikon palkalliseen vuosilomaan,
8. määräämään, ettei alle 18-vuotiaita henkilöitä saa käyttää yötyöhön lukuun ottamatta tiettyjä ammatteja, joista säädetään kansallisissa laeissa tai määräyksissä,
9. määräämään, että alle 18-vuotiaat henkilöt, jotka tekevät sellaisia töitä, joista säädetään kansallisissa laeissa tai määräyksissä, käyvät säännöllisesti lääkärintarkastuksissa,
10. turvaamaan erityisen suojelun niitä fyysisiä tai moraalisia vaaroja vastaan, joille lapset ja nuoret ovat alttiina, ja erityisesti sellaisia vaaroja vastaan, jotka välittömästi tai välillisesti aiheutuvat heidän työstään.

8 artikla

Naistyöntekijöiden oikeus suojeluun raskauden ja synnytyksen yhteydessä

Varmistaakseen sen, että naistyöntekijöiden oikeutta suojeluun raskauden ja synnytyksen yhteydessä voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. järjestämään työssäkäyville naisille vapaata ennen synnytystä ja sen jälkeen yhteensä vähintään 14 viikon ajaksi joko palkallisen loman, riittävien sosiaaliturvaetuuksien tai julkisista varoista maksettavien etuuksien avulla,
2. pitämään laittomana sitä, että työnantaja irtisanoo naistyöntekijän aikana, joka alkaa siitä kun, nainen ilmoittaa raskaudestaan työnantajalle ja jatkuu siihen saakka, kunnes hänen äitiyslomansa päättyy tai sellaisena ajankohtana, että irtisanomisaika päättyisi tällaisen ajanjakson aikana.
3. turvaamaan imettäville äideille oikeuden riittävään vapaaseen tätä tarkoitusta varten,
4. sääntelemään raskaana olevien naisten, äskettäin synnyttäneiden naisten ja imettävien äitien yötyötä,
5. kieltämään raskaana olevien naisten, äskettäin synnyttäneiden naisten ja imettävien äitien työskentelyn maanalaisessa kaivostoiminnassa ja kaikessa muussa työssä, joka vaarallisuutensa, epäterveellisyytensä tai rasittavuutensa vuoksi on heille sopimatonta, sekä ryhtymään asianmukaisiin toimenpiteisiin suojellakseen näiden naisten työhön liittyviä oikeuksia.

9 artikla

Oikeus ammatinvalinnanohjaukseen

Varmistaakseen, että oikeutta ammatinvalinnanohjaukseen voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat tarpeen vaatiessa järjestämään ja edistämään palveluja, joiden tarkoituksena on auttaa kaikkia, myös vammaisia, ratkaisemaan ammatinvalintaan ja ammatissa etenemiseen liittyviä ongelmia ottaen huomioon asianomaisen yksilölliset ominaisuudet suhteessa tarjolla oleviin ammatti- ja työmahdollisuuksiin. Näiden palveluiden tulisi olla maksuttomia ja niiden tulisi olla sekä nuorten, mukaan lukien koululaiset, että aikuisten käytettävissä.

10 artikla

Oikeus ammatilliseen koulutukseen

Varmistaakseen, että oikeutta ammatilliseen koulutukseen voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. tarvittaessa järjestämään ja edistämään ammatillista koulutusta kaikille, myös vammaisille, yhteistoiminnassa työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa sekä tarjoamaan mahdollisuuden korkeampaan ammatilliseen ja yliopistokoulutukseen yksinomaan yksilön henkilökohtaisten edellytysten perusteella,
2. ottamaan käyttöön oppisopimuskoulutusjärjestelmän ja muita järjestelyjä ja edistämään niitä, nuorten poikien ja tyttöjen kouluttamiseksi erilaisissa työpaikoissa,
3. tarvittaessa järjestämään ja edistämään:
  - a) riittäviä ja helposti saatavilla olevia koulutusmahdollisuuksia aikuisille työntekijöille,
  - b) erityisiä, teknologisen kehityksen tai muiden työelämässä tapahtuvien uusien suuntauksien edellyttämiä uudelleen koulutusmahdollisuuksia aikuisille työntekijöille,
4. tarvittaessa ottamaan käyttöön ja edistämään erityistoimia pitkäaikaistyöttömien uudelleen kouluttamiseksi ja uudelleen työelämään sijoittamiseksi,
5. rohkaisemaan järjestettyjen mahdollisuuksien täysipainoista hyväksikäyttöä asianmukaisin toimin, esimerkiksi
  - a) vähentämällä kaikkia maksuja tai poistamalla ne,
  - b) myöntämällä taloudellista tukea soveltuviin tapauksiin,
  - c) sisällyttämällä normaaliin työaikaan se aika, jonka työntekijä käyttää täydennyskoulutukseen työnantajan pyynnöstä työsuhteen aikana,
  - d) varmistamalla sopivan valvonnan avulla ja yhteistyössä työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa, että oppisopimuskoulutusjärjestelmä ja muu nuorille työntekijöille järjestetty koulutus on tehokasta ja että kaikki nuoret työntekijät saavat riittävän suojelun.

11 artikla

Oikeus terveyden suojeluun

Varmistaakseen, että oikeutta terveyden suojeluun voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat, joko suoraan tai yhteistyössä julkisten tai yksityisten järjestöjen kanssa, ryhtymään asianmukaisiin toimiin, joiden tarkoituksena on muun muassa:

1. poistaa terveyttä heikentävät syyt mahdollisuuksien mukaan,
2. järjestää neuvontapalveluja ja valistusta terveyden edistämiseksi ja rohkaista henkilökohtaisen vastuun ottamista terveyttä koskevista asioista,
3. ehkäistä tartuntatauteja, kansantauteja ja muita sairauksia sekä onnettomuuksia mahdollisuuksien mukaan.

12 artikla

Oikeus sosiaaliturvaan

Varmistaakseen, että oikeutta sosiaaliturvaan voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. luomaan sosiaaliturvajärjestelmän ja pitämään sitä yllä,
2. pitämään sosiaaliturvajärjestelmänsä tyydyttävällä tasolla, vähintään Euroopan sosiaaliturvakoodin ratifioimisen edellyttämällä tasolla,
3. pyrkimään asteittain nostamaan sosiaaliturvajärjestelmänsä tasoa,
4. ryhtymään toimenpiteisiin tekemällä sopivia kahdenvälisiä ja monenvälisiä sopimuksia tai muilla keinoin ja tällaisten sopimusten ehtojen mukaisesti varmistaakseen:
  - a) muiden sopimuspuolten kansalaisten tasavertaisen kohtelun sopimuspuolen omien kansalaisten kanssa sosiaaliturvaoikeuksien osalta, mukaan luettuna sosiaaliturvalainsäädäntöön perustuvien etuuksien säilyminen, riippumatta vakuutettujen henkilöiden liikkumisesta sopimuspuolten alueiden välillä,
  - b) sosiaaliturvaoikeuksien myöntämisen, säilyttämisen ja jatkamisen esimerkiksi laskemalla yhteen kunkin sopimuspuolen lainsäädännön mukaisesti täytetyt vakuutus- tai työskentelykaudet.

13 artikla

Oikeus sosiaaliavustukseen ja lääkinnälliseen apuun

Varmistaakseen, että oikeutta sosiaaliavustukseen ja lääkinnälliseen apuun voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. varmistamaan, että jokaiselle, jolla ei ole riittäviä tuloja tai varoja ja joka ei pysty hankkimaan tällaisia tuloja tai varoja joko omin avuin tai muista lähteistä, etenkin sosiaaliturvajärjestelmän tarjoamista etuuksista, annetaan riittävää apua ja sairastapauksissa kyseisen tilan vaatimaa hoitoa,
2. varmistamaan, että tällaista apua saavien henkilöiden poliittisia tai sosiaalisia oikeuksia ei tästä syystä rajoiteta,

3. määräämään, että jokainen voi saada tarvitsemaansa neuvontaa ja henkilökohtaista apua tarkoitukseen sopivien julkisten tai yksityisten palvelujen avulla, asianomaisen tai hänen perheensä hädän ehkäisemiseksi, poistamiseksi tai lievittämiseksi,
4. soveltamaan tämän artiklan 1, 2 ja 3 kohdan määräyksiä tasapuolisesti omiin kansalaisiinsa ja muiden sopimuspuolten kansalaisiin, jotka laillisesti oleskelevat niiden alueella, Pariisissa 11 päivänä joulukuuta 1953 allekirjoitetun, sosiaali- ja lääkintäapua koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen asettamien velvoitteiden mukaisesti.

14 artikla

Oikeus sosiaalipalveluihin

Varmistaakseen, että oikeutta sosiaalipalveluihin voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. edistämään ja järjestämään palveluja, jotka sosiaalityön menetelmiä käyttäen osaltaan edistävät yhteiskunnassa sekä yksilöiden että ryhmien hyvinvointia ja kehitystä sekä näiden sopeutumista sosiaaliseen ympäristöönsä,
2. rohkaisemaan yksilöiden ja vapaaehtois- tai muiden järjestöjen osallistumista tällaisten palvelujen järjestämiseen ja ylläpitämiseen.

15 artikla

Vammaisten henkilöiden oikeus itsenäisyyteen, yhteiskuntaan sopeutumiseen ja yhteiskunnalliseen elämään osallistumiseen

Varmistaakseen, että vammaisten henkilöiden oikeutta itsenäisyyteen, yhteiskuntaan sopeutumiseen ja yhteiskunnalliseen elämään osallistumiseen voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, heidän iästään, vammansa luonteesta tai sen alkuperästä riippumatta, sopimuspuolet sitoutuvat erityisesti:

1. ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin järjestääkseen vammaisille henkilöille ohjausta, koulutusta ja ammatillista koulutusta yleisten järjestelmien puitteissa aina, kun se on mahdollista tai, silloin kun se ei ole mahdollista, asiaan erikoistuneiden julkisten tai yksityisten organisaatioiden avulla,
2. edistämään heidän työhön pääsyään kaikin sellaisin keinoin, jotka kannustavat työnantajia ottamaan palvelukseensa ja pitämään palveluksessaan vammaisia työntekijöitä normaalissa työympäristössä ja sovittamaan työolot vammaisten tarpeisiin tai, jollei se ole mahdollista vammasta johtuen, järjestämään tai luomaan suojatyötä vammaisuuden edellyttämällä tavalla. Tietyissä tapauksissa tällaiset toimet saattavat vaatia turvautumista erityisiin työhönsijoitus- ja tukipalveluihin,
3. edistämään heidän täysipainoista yhteiskuntaan sopeutumista ja yhteiskunnalliseen elämään osallistumista erityisesti sellaisin toimin, mukaan lukien tekniset apuvälineet, joiden tarkoituksena on poistaa kommunikaatioesteet ja esteet liikkumiselle ja järjestää heille kuljetus ja asuminen sekä mahdollisuus osallistua kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaan.

16 artikla

Perheen oikeus sosiaaliseen, oikeudelliseen ja taloudelliseen suojeluun

Turvataakseen yhteiskunnan perusyksikön, perheen, täysipainoisen kehityksen kannalta välttämättömät edellytykset, sopimuspuolet sitoutuvat edistämään perhe-elämän taloudellista, oikeudellista ja sosiaalista suojelua sosiaalisin ja perhe-etuuksin, verotuksellisin järjestelyin, perheasuntoja rakentamalla, nuorille perheille myönnettyillä etuuksilla ja muilla asianmukaisilla keinoilla.

17 artikla

Lasten ja nuorten oikeus sosiaaliseen, oikeudelliseen ja taloudelliseen suojeluun

Varmistaakseen, että lasten ja nuorten oikeutta kasvaa sellaisessa ympäristössä, joka kannustaa heidän persoonallisuutensa sekä fyysisten ja psyykkisten ominaisuuksiensa täysipainoista kehitystä, voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat, joko suoraan tai yhteistyössä julkisten ja yksityisten järjestöjen kanssa, ryhtymään kaikkiin tarvittaviin toimiin, joiden tarkoituksena on:

1. a) varmistaa, että lapset ja nuoret, ottaen huomioon heidän vanhempiensa oikeudet ja velvollisuudet, saavat heidän tarvitsemansa huolenpidon, tuen, kasvatuksen ja koulutuksen, erityisesti perustamalla ja ylläpitämällä tähän tarkoitukseen riittäviä ja sopivia laitoksia ja palveluja,
  - b) suojella lapsia ja nuoria laiminlyönneiltä, väkivallalta tai hyväksikäytöltä,
  - c) taata valtion taholta suojelu ja erityinen apu lapsille ja nuorille, jotka väliaikaisesti tai pysyvästi eivät saa perheensä tukea,
2. järjestää lapsille ja nuorille maksuton perusopetus sekä rohkaista heitä käymään säännöllisesti koulua.

18 artikla

Oikeus olla ansiotyössä toisen sopimuspuolen alueella

Varmistaakseen, että oikeutta olla ansiotyössä toisen sopimuspuolen alueella voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. soveltamaan voimassa olevia määräyksiä vapaamielisessä hengessä,
2. yksinkertaistamaan käytössä olevia muodollisuuksia sekä vähentämään tai poistamaan ulkomaalaisten työntekijöiden tai heidän työnantajiensä maksettaviksi lankeavia julkisoikeudellisia ja muita maksuja,
3. lieventämään ulkomaalaisten työntekijöiden työhönottoa koskevia määräyksiä yksin tai yhdessä muiden sopimuspuolten kanssa,

ja tunnustamaan

4. kansalaistensa oikeuden lähteä maasta ryhtyäkkeen ansiotyöhön toisen sopimuspuolen alueella.

19 artikla

Siirtotyöntekijöiden ja heidän perheidensä oikeus suojeluun ja tukeen

Varmistaakseen, että siirtotyöntekijöiden ja heidän perheidensä oikeutta suojeluun ja tukeen toisen sopimuspuolen alueella voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat:

1. järjestämään riittäviä ja maksuttomia palveluja tai huolehtimaan siitä, että näitä palveluja järjestetään siirtotyöntekijöiden avustamiseksi, erityisesti täsmällisten tietojen hankkimisessa, ja ryhtymään kansallisten lakien ja määräysten rajoissa kaikkiin asianmukaisiin toimiin maastamuuttoa ja maahanmuuttoa koskevan harhaanjohtavan propagandan torjumiseksi,
2. ryhtymään oman toimivaltansa rajoissa asianmukaisiin toimiin helpottaakseen siirtotyöntekijöiden ja heidän perheidensä lähtöä, matkaa ja vastaanottoa sekä oman toimivaltansa rajoissa järjestämään tarvittavat terveydenhoitopalvelut sekä hyvät hygieeniset olosuhteet matkan aikana,
3. tarvittaessa edistämään asianmukaisella tavalla julkisten ja yksityisten sosiaalipalveluiden tarjoajien välistä yhteistyötä maissa, joista ja joihin muutetaan,
4. turvaamaan siirtotyöntekijöille, jotka laillisesti oleskelevat niiden alueilla, niiltä osin kuin näistä asioista säädetään lailla tai määräyksillä tai ne ovat hallintoviranomaisten valvonnan alaisia, yhtä edullisen kohtelun kuin omille kansalaisilleen seuraavien asioiden osalta:
  - a) palkkaus sekä muut työehdot ja työolot,
  - b) ammattijärjestöjen jäsenyys ja oikeus päästä osalliseksi työ- ja virkaehtosopimusten tuomista etuuksista,
  - c) asunto-olot,
5. turvaamaan niiden alueella laillisesti oleskeleville siirtotyöntekijöille yhtä edullisen kohtelun kuin omille kansalaisilleen työsuhteeseen liittyvien työntekijää koskevien verojen tai maksujen osalta,
6. helpottamaan mahdollisuuksien mukaan sellaisen ulkomaalaisen työntekijän perheen yhdistämistä, jolla on lupa asettua vastaanottavan valtion alueelle,
7. turvaamaan niiden alueella laillisesti oleskeleville siirtotyöntekijöille yhtä edullisen kohtelun kuin omille kansalaisilleen oikeudellisissa menettelyissä, jotka liittyvät tässä artiklassa tarkoitettuihin asioihin,
8. varmistamaan, ettei kyseisiä niiden alueella laillisesti oleskelevia työntekijöitä karkoteta, elleivät he vaaranna kansallista turvallisuutta tai loukkaa yleistä järjestystä tai moraalia,
9. sallimaan laissa säädetyissä rajoissa siirtotyöntekijöiden siirtää ansioitaan tai säästöjään siinä määrin kuin he itse haluavat,
10. soveltuvin osin ulottamaan tämän artiklan mukaisen suojan ja avun koskemaan maahanmuuttajia, jotka ovat itsenäisiä ammatinharjoittajia,

11. edistämään ja helpottamaan vastaanottajavaltion kielen opettamista tai, jos maassa on useita kieliä, yhden kielen opettamista siirtotyöntekijöille ja heidän perheenjäsenilleen,
12. edistämään ja helpottamaan mahdollisuuksien mukaan siirtotyöntekijöiden äidinkielen opetusta heidän lapsilleen.

20 artikla

Oikeus tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin ja tasa-arvoiseen kohteluun työhön ja ammattiin liittyvissä kysymyksissä ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää

Varmistaakseen, että oikeutta tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin ja tasa-arvoiseen kohteluun työhön ja ammattiin liittyvissä kysymyksissä ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat tunnustamaan kyseisen oikeuden ja ryhtymään asianmukaisiin toimenpiteisiin varmistaakseen kyseisen oikeuden soveltamisen ja edistääkseen sitä seuraavilla alueilla:

- a) työn saanti, irtisanomissuoja ja työelämään uudelleensijoittuminen,
- b) ammatinvalinnanohjaus, koulutus, uudelleen koulutus ja kuntoutus,
- c) työehdot ja työolot, palkkaus mukaan lukien,
- d) urakehitys, mukaan lukien ylennys.

21 artikla

Oikeus tiedonsaantiin ja yhteisiin neuvotteluihin

Varmistaakseen, että työntekijöiden oikeutta tiedon saantiin ja yhteisiin neuvotteluihin yrityksessä voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat toteuttamaan ja kannustamaan toimia, jotka mahdollistavat sen, että työntekijät tai heidän edustajansa kansallisen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti:

- a) saavat säännöllisesti tai sopivana ajankohtana ymmärrettävällä tavalla tietoa sen yrityksen taloudellisesta tilanteesta, jonka palveluksessa he ovat, kuitenkin siten, että sellaisen tiedon paljastaminen, joka saattaisi olla yritykselle haitallinen, voidaan kieltää tai esittää tieto luottamuksellisena; ja
- b) saavat hyvissä ajoin neuvotella sellaisten ehdotettujen päätösten osalta, jotka voivat olennaisesti vaikuttaa työntekijöiden etuihin, erityisesti niistä päätöksistä, joilla voisi olla merkittävä vaikutus yrityksen työllisyystilanteeseen.

22 artikla

Oikeus osallistua työoloja ja työympäristöä koskevaan päätöksentekoon sekä niiden parantamiseen

Varmistaakseen, että työntekijöiden oikeutta osallistua työoloja ja työympäristöä koskevaan päätöksentekoon sekä työolojen ja -ympäristön parantamiseen voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat toteuttamaan ja rohkaisemaan toimia,

joiden avulla työntekijöillä tai heidän edustajillaan on kansallisen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti mahdollisuus edistää:

- a) työoloja, työn järjestämistä ja työympäristöä koskevien päätösten ja parannusten tekemistä,
- b) työterveyden ja -turvallisuuden suojelua yrityksessä,
- c) sosiaali- ja kulttuuripalvelujen ja etujen järjestämistä yrityksessä,
- d) näihin asioihin liittyvien määräysten noudattamisen valvontaa.

23 artikla

Ikääntyneiden henkilöiden oikeus sosiaaliseen suojeluun

Varmistaakseen, että ikääntyneiden henkilöiden oikeutta sosiaaliseen suojeluun voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat toteuttamaan ja edistämään, joko suoraan tai yhteistyössä julkisten tai yksityisten järjestöjen kanssa, asianmukaisia toimia, joiden tarkoituksena on erityisesti:

- tehdä ikääntyville henkilöille mahdolliseksi pysyä yhteiskunnan täysipainoisina jäseninä mahdollisimman pitkään
  - a) riittävien voimavarojen avulla, jotka mahdollistavat sen, että he voivat viettää tyydyttävää elämää ja osallistua aktiivisesti julkiseen, sosiaaliseen ja kulttuurielämään,
  - b) antamalla ikääntyneille henkilöille tietoa heidän käytettävissään olevista palveluista ja heidän mahdollisuuksistaan käyttää niitä,
- antaa ikääntyneille henkilöille mahdollisuus valita vapaasti elämäntapansa ja viettää itsenäistä elämää tutussa ympäristössään niin kauan kuin he itse haluavat ja ovat siihen kykeneviä:
  - a) huolehtimalla heidän tarpeitaan sekä terveydentilaansa vastaavien asuntojen tai riittävien asumisen tukipalvelujen saatavuudesta,
  - b) tarjoamalla heidän tilansa vaatimia terveydenhuolto- ja muita julkisia palveluja,
- taata laitoksissa asuville ikääntyneille henkilöille asianmukainen tuki, kunnioittaen heidän yksityisyyttään, ja mahdollisuus osallistua elinolosuhteitaan laitoksessa koskevaan päätöksentekoon.

24 artikla

Oikeus suojeluun työsuhteen päättämisen yhteydessä

Varmistaakseen, että työntekijöiden oikeutta suojeluun työsuhteen päättämisen yhteydessä voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat tunnustamaan:

- a) kaikkien työntekijöiden oikeuden siihen, ettei heidän työsuhdettaan voida päättää ilman pätevää syytä, joka liittyy heidän työkykyynsä tai käytökseensä, tai joka perustuu yrityksen, laitoksen tai yksikön toimintaedellytyksiin,

- b) niiden työntekijöiden, joiden työsuhde on päätetty ilman pätevää syytä, oikeuden riittävään korvaukseen tai muuhun asianmukaiseen hyvitykseen.

Tätä tarkoitusta varten sopimuspuolet sitoutuvat varmistamaan, että työntekijällä, jonka mielestä hänen työsuhteensa on päätetty ilman pätevää syytä, on oikeus valittaa asiasta puolueettomalle elimelle.

25 artikla

Työntekijöiden oikeus saataviensa turvaamiseen työnantajan maksukyvyttömyystilanteissa

Varmistaakseen, että työntekijöiden oikeutta saataviensa suojeluun voidaan käyttää tehokkaalla tavalla työnantajan ollessa maksukyvytön, sopimuspuolet sitoutuvat huolehtimaan siitä, että työntekijöiden työsopimuksesta tai työsuhteesta johtuvat saatavat turvaa palkkaturvasta vastaava laitos tai ne taataan muuten tehokkaalla tavalla.

26 artikla

Oikeus ihmisarvoiseen kohteluun työssä

Varmistaakseen, että kaikkien työntekijöiden oikeutta ihmisarvoiseen kohteluun työssä voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat yhteistyössä työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa:

1. edistämään tietoisuutta työpaikalla esiintyvistä tai työhön liittyvästä sukupuolisesta häirinnästä, välittämään siihen liittyvää tietoa, ehkäisemään tällaista käyttäytymistä sekä ryhtymään asianmukaisiin toimiin suojellakseen työntekijöitä siltä.
2. edistämään tietoisuutta yksittäisiin työntekijöihin työpaikalla tai työhön liittyvissä asioissa toistuvasti kohdistuvista, tuomittavista tai selvästi kielteisistä ja loukkaavista toimista, välittämään siihen liittyvää tietoa, ehkäisemään tällaista käyttäytymistä sekä ryhtymään asianmukaisiin toimiin suojellakseen työntekijöitä siltä.

27 artikla

Perheellisten työntekijöiden oikeus tasa- arvoisiin mahdollisuuksiin ja tasa- arvoiseen kohteluun

Varmistaakseen, että perheellisten mies- ja naistyöntekijöiden oikeutta tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin ja tasa-arvoiseen kohteluun muiden työntekijöiden kanssa voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat

1. ryhtymään asianmukaisiin toimenpiteisiin:
  - a) mahdollistaakseen sen, että perheelliset työntekijät voivat aloittaa työn ja pysyä työssä, sekä palata työhön perhesyistä johtuvan poissaolon jälkeen, mukaan lukien toimet ammatinvalinnanohjauksen ja ammatillisen koulutuksen alalla,
  - b) ottaakseen huomioon heidän työoloihinsa ja sosiaaliturvaansa liittyvät tarpeet,
  - c) kehittääkseen ja edistääkseen julkisia ja yksityisiä palveluja, erityisesti lasten päivähoitopalveluja sekä muita lastenhoitojärjestelyjä,

2. järjestämään jommallekummalle vanhemmalle mahdollisuuden saada äitiysloman jälkeisenä aikana lapsen hoitoa varten vanhempainlomaa, jonka kesto ja ehdot määritellään kansallisessa lainsäädännössä, työ- ja virkaehtosopimuksissa tai käytännössä,
3. turvaamaan sen, etteivät perhehuoltovelvollisuudet sellaisenaan ole päteviä syy työsuhteen päättämiseen.

28 artikla

Työntekijöiden edustajien oikeus suojeluun yrityksessä ja heille annettavat toimintamahdollisuudet

Varmistaakseen, että työntekijöiden edustajien oikeutta tehtäviensä suorittamiseen voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat varmistamaan, että yrityksessä:

- a) työntekijöiden edustajia suojellaan tehokkaasti heille haitallisilta toimilta, mukaan lukien erottamiselta heidän asemansa vuoksi tai sellaisten toimiensa vuoksi, jotka johtuvat heidän toimimisestaan yrityksen työntekijöiden edustajina,
- b) työntekijöiden edustajille annetaan asianmukaiset toimintaedellytykset siten, että he pystyvät hoitamaan tehtävänsä nopeasti ja tehokkaasti, ottaen huomioon maan työmarkkinajärjestelmän sekä kyseisen yrityksen tarpeet, koon ja mahdollisuudet.

29 artikla

Oikeus saada tietoa ja neuvotella joukkoirtisanomismenettelyissä

Varmistaakseen, että työntekijöiden oikeutta saada tietoa ja neuvotella joukkoirtisanomistapauksissa voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat varmistamaan, että työnantajat antavat tietoa ja neuvottelevat työntekijöiden edustajien kanssa hyvissä ajoin ennen joukkoirtisanomisia niistä tavoista ja keinoista, joilla joukkoirtisanomiset voidaan välttää tai niiden esiintymistä rajoittaa ja niiden seurauksia lieventää, esimerkiksi turvautumalla sosiaalisiin toimiin, joiden tavoitteena on erityisesti helpottaa kyseisten työntekijöiden sijoittamista muihin tehtäviin tai uudelleen kouluttamista.

30 artikla

Oikeus suojeluun köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä vastaan

Varmistaakseen, että oikeutta suojeluun köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä vastaan voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat

- a) ryhtymään toimenpiteisiin kokonaisvaltaista koordinoitua lähestymistapaa noudattaen edistääkseen sosiaalisesti syrjäytyneiden tai köyhien tai sosiaaliselle syrjäytymiselle tai köyhyydelle alttiiden henkilöiden ja heidän perheidensä oikeutta erityisesti työhön, asuntoon, koulutukseen, kulttuuriin sekä sosiaaliavustukseen ja lääkinnälliseen apuun,
- b) tarkistaa nämä toimet niin, että ne voidaan mukauttaa tilanteen vaatimalla tavalla.

31 artikla

Oikeus asuntoon

Varmistaakseen, että oikeutta asuntoon voidaan käyttää tehokkaalla tavalla, sopimuspuolet sitoutuvat ryhtymään toimiin, joiden tarkoituksena on

1. edistää kohtuutasoisen asunnon saantia,
2. ehkäistä ja vähentää asunnottomuutta pyrkien sen asteittaiseen poistamiseen,
3. asumisen kustannusten tekeminen kohtuullisiksi siten, että niilläkin, joilla ei ole riittäviä varoja, on mahdollisuus asumiseen.

III OSA

A artikla

Sitoumukset

1. Jollei B artiklassa toisin määrätä, kukin sopimuspuoli sitoutuu:
  - a) pitämään tämän peruskirjan I osaa niiden tavoitteiden julistuksena, joihin se pyrkii kaikin asianmukaisin keinoin, kuten kyseisen osan johdantokappaleessa todetaan,
  - b) pitämään itseään sitovina vähintään kuutta tämän peruskirjan II osan seuraavista yhdeksästä artiklasta: 1, 5, 6, 7, 12, 13, 16, 19 ja 20 artikla,
  - c) pitämään lisäksi itseään sitovina peruskirjan II osasta valitsemiaan artikloita tai numeroituja kohtia, edellyttäen kuitenkin, että niiden artiklojen ja numeroitujen kohtien kokonaislukumäärä, jotka sitovat sopimuspuolta, on vähintään 16 artiklaa tai 63 numeroitua kohtaa.
2. Sopimuspuoli ilmoittaa tämän artiklan 1 kappaleen b ja c kohdan mukaisesti valituista artikloista tai kohdista Euroopan neuvoston pääsihteerille tallettaessaan ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa.
3. Sopimuspuoli voi myöhemmin selittää pääsihteerille annettavalla ilmoituksella, että se pitää itseään sitovina muita peruskirjan II osan artikloita tai numeroituja kohtia, joita se ei ole aikaisemmin hyväksynyt tämän artiklan 1 kappaleen määräysten mukaisesti. Tällaisia myöhemmin annettuja sitoumuksia pidetään ratifioinnin tai hyväksymisen erottamattomana osana ja niillä on sama vaikutus seuraavan kuukauden ensimmäisestä päivästä lukien, kun on kulunut kuukausi ilmoituksen jättämispäivästä.
4. Kukin sopimuspuoli ylläpitää kansallisten olosuhteiden mukaista työturvallisuuden valvontajärjestelmää.

B artikla

Yhteydet Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan ja vuoden 1988 lisäpöytäkirjaan

1. Mikään Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja 5 päivänä toukokuuta 1988 tehdyn lisäpöytäkirjan sopimuspuoli ei voi ratifioida tai hyväksyä tätä peruskirjaa ilman että se pitää itseään sitovina vähintään niitä määräyksiä, jotka vastaavat Euroopan sosiaalisen peruskirjan määräyksiä sekä soveltuvin osin niitä lisäpöytäkirjan määräyksiä, joihin se oli sitoutunut.
2. Tämän peruskirjan määräyksiä velvoitteiden hyväksymisen seurauksena on, että kyseistä sopimuspuolta koskevien velvoitteiden voimaantulopäivästä lähtien Euroopan sosiaalisen peruskirjan vastaavia määräyksiä ja soveltuvin osin vuoden 1988 lisäpöytäkirjan määräyksiä ei enää sovelleta kyseiseen sopimuspuoleen siinä tapauksessa, että sopimuspuolta sitoo ensimmäinen näistä asiakirjoista tai molemmat asiakirjat.

IV OSA

C artikla

Tämän peruskirjan sisältämien sitoumuksien täytäntöönpanon valvonta

Tämän peruskirjan sisältämien oikeudellisten velvoitteiden täytäntöönpanoa valvotaan samalla tavalla kuin Euroopan sosiaalisen peruskirjan täytäntöönpanoa.

Valvontajärjestelmää koskevat määräykset ovat peruskirjan IV osassa, jonka teksti on alla sellaisena kuin se on vuoden 1991 Torinon lisäpöytäkirjan mukaan.

“IV Osa

21 artikla

Hyväksytyt määräykset koskevat raportit

Sopimuspuolet lähettävät kahden vuoden välein Euroopan neuvoston pääsihteerille hyväksymiensä peruskirjan II osan määräysten soveltamista koskevan raportin ministerikomitean määräämässä muodossa.

22 artikla

Raportit niistä määräyksistä, joita ei ole hyväksytty

Sopimuspuolet lähettävät sopivien väliajoin ministerikomitean määräysten mukaisesti pääsihteerille raportit, jotka liittyvät niihin peruskirjan II osan määräyksiin, joita ne eivät ole hyväksyneet niiden ratifioimis- tai hyväksymisajankohtana eikä myöhemmällä ilmoituksella. Ministerikomitea päättää aika ajoin, mistä määräyksistä raportteja pyydetään sekä kyseisten raporttien muodosta.

23 artikla

Raporttien ja kommenttien jäljennösten lähettäminen

1. Lähettäessään 21 ja 22 artiklan nojalla pääsihteerille raportin, kukin sopimuspuoli lähettää siitä jäljennöksen sellaisille kansallisille järjestöilleen, jotka ovat niiden kansainvälisten työnantaja- ja –työntekijäjärjestöjen jäseniä, jotka 27 artiklan 2 kappaleen nojalla kutsutaan olemaan edustettuina Euroopan neuvoston hallitustenvälisen komitean kokouksissa.

Mainitut järjestöt lähettävät pääsihteerille mahdolliset kommenttinsa sopimuspuolten raporteista. Pääsihteeri lähettää jäljennöksen kommenteista niille sopimuspuolille, joiden voidaan olettaa tahtovan lähettää siitä vastineen.

2. Pääsihteeri lähettää jäljennöksen sopimuspuolten kommenteista niille kansainvälisille kansalaisjärjestöille, joilla on neuvoo-antava asema Euroopan neuvostossa ja joilla on erityinen pätevyys tämän peruskirjan säätelmissä asioissa.
3. Tässä artiklassa sekä 21 ja 22 artiklassa mainitut raportit on pyydettyäessä annettava yleisölle nähtäväksi.

24 artikla

Raporttien tutkiminen

1. Jäljempänä 25 artiklan nojalla asetettu riippumaton asiantuntijakomitea¹ tarkastaa pääsihteerille 21 ja 22 artiklan mukaisesti lähetetyt raportit. Komitea saa myös käytettäväkseen kaikki pääsihteerille 23 artiklan 1 kappaleen mukaisesti toimitetut kommentit. Suoritettuaan tarkastuksensa riippumaton asiantuntijakomitea¹ laatii raportin johtopäätöksistään.
2. Edellä 21 artiklassa mainittujen raporttien osalta riippumaton asiantuntijakomitea arvioi oikeudelliselta kannalta, missä määrin kansallinen lainsäädäntö ja käytäntö noudattavat niitä velvoitteita, joita asianomaisille sopimuspuolille peruskirjasta syntyy.
3. Riippumaton asiantuntijakomitea¹ voi pyytää lisätietoja ja selvennyksiä suoraan sopimuspuolilta. Tässä yhteydessä riippumaton asiantuntijakomitea¹ voi myös tarvittaessa pitää kokouksen sopimuspuolen edustajan kanssa joko omasta aloitteestaan tai asianomaisen sopimuspuolen pyynnöstä. 23 artiklan 1 kappaleessa mainituille järjestöille tiedotetaan asiasta.

25 artikla

Riippumaton asiantuntijakomitea [Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea]¹

1. Riippumattomassa asiantuntijakomiteassa¹ on vähintään yhdeksän jäsentä², jotka parlamentaarinen yleiskokous³ on annettujen äänten enemmistöllä valinnut ehdokaslistalta, johon sopimuspuolet ovat ehdottaneet nuhteettomia, riippumattomia ja kansainvälisiin sosiaalisiin kysymyksiin tunnetusti perehtyneitä asiantuntijoita. Ministerikomitea päättää komitean tarkan jäsenmäärän.
2. Komitean jäsenet valitaan kuudeksi vuodeksi kerrallaan. Heidät voidaan valita kerran uudelleen.
3. Riippumattoman asiantuntijakomitean jäsen, joka valitaan toimikautensa keskeyttäneen jäsenen tilalle, hoitaa edeltäjänsä tointa tämän toimikauden päättymiseen asti.
4. Komitean jäsenet toimivat henkilökohtaisessa ominaisuudessa. Toimikautensa aikana he eivät saa vastaanottaa mitään tehtäviä, jotka ovat ristiriidassa tämän tehtävän edellyttämän riippumattomuuden, puolueettomuuden ja käytettävissä olemisen kanssa.

26 artikla

Kansainvälisen työjärjestön osallistuminen

Kansainvälistä työjärjestölle varataan tilaisuus kehottaa nimitettävään edustajansa osallistumaan asiantuntijakomitean neuvotteluihin neuvoo-antavassa ominaisuudessa.

1. Vuodesta 1998 alkaen komitean nimi on ollut "Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea".

2. Ministerikomitean päätöksen nojalla Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea koostuu viidestätoista jäsenestä.

3. Tämä on Torinon lisäpöytäkirjan ainoa määräys, jota ei toistaiseksi sovelleta. Ministerikomitea valitsee Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean jäsenet.

27 artikla

Hallitustenvälinen komitea

1. Sopimuspuolten raportit, 23 artiklan 1 kappaleen ja 24 artiklan 3 kappaleen mukaiset kommentit ja tiedotukset sekä riippumattoman asiantuntijakomitean¹ raportit jätetään hallitustenväliselle komitealle.
2. Komiteaan kuuluu yksi kunkin sopimuspuolen edustaja. Se kutsuu korkeintaan kaksi kansainvälistä työnantajajärjestöä ja korkeintaan kaksi kansainvälistä ammattijärjestöä lähettämään neuvoa-antavia tarkkailijoita kokouksiinsa. Lisäksi se voi konsultoida niitä kansainvälisiä kansalaisjärjestöjä, joilla on neuvoa-antava asema Euroopan neuvostossa ja erityinen pätevyys tämän peruskirjan alaan kuuluvissa asioissa.
3. Hallitustenvälinen komitea valmistelee ministerikomitean päätökset. Erityisesti se valitsee ja perustelee valintansa riippumattoman asiantuntijakomitean¹ ja sopimuspuolten raporttien valossa sosiaali- ja talouspoliittisiin harkintoihin tukeutuen ne tilanteet, joiden johdosta kaikille sopimuspuolille tulisi sen mielestä tehdä peruskirjan 28 artiklan mukaisia suosituksia. Se esittää ministerikomitealle raportin, ja raportti julkistetaan.
4. Hallitustenvälinen komitea voi sosiaalisen peruskirjan yleistä toteutumista koskevien havaintojensa perusteella suorittaa tutkimuksia sosiaalisista kysymyksistä sekä tehdä mahdollisesti uusimista edellyttäviä peruskirjan artikloja koskevia ehdotuksia ministerikomitealle.

28 artikla

Ministerikomitea

1. Ministerikomitea hyväksyy kahden kolmasosan äänenemmistöllä annetuista äänistä, ääni-oikeuden ollessa rajoitettu sopimuspuoliin, hallitustenvälisen komitean raportin pohjalta päätöslauselman, joka koskee koko valvontakiertoa ja sisältää yksilölliset suositukset kullekin sopimuspuolelle.
2. Ottaen huomioon hallitustenvälisen komitean esittämät 27 artiklan 4 kappaleen mukaiset ehdotukset, ministerikomitea tekee asianmukaisiksi katsomansa päätökset.

29 artikla

Parlamentaarinen yleiskokous

Euroopan neuvoston pääsihteeri toimittaa parlamentaariselle yleiskokoukselle riippumattoman asiantuntijakomitean¹ ja hallitustenvälisen komitean raportit sekä ministerikomitean päätöslauselmat, jotta näistä ajoittain käytäisiin yleiskeskustelu.

D artikla

Järjestökantelut

1. Euroopan sosiaalisen peruskirjan lisäpöytäkirjan määräyksiä järjestökantelujen järjestelmästä sovelletaan tässä peruskirjassa annettuihin sitoumuksiin niiden valtioiden osalta, jotka ovat ratifioineet kyseisen lisäpöytäkirjan.
2. Valtio, jota Euroopan sosiaalisen peruskirjan lisäpöytäkirja järjestökantelujen järjestelmästä ei sido, voi tallettaessaan ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa tai milloin tahansa myöhemmin selittää Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella, että se hyväksyy tämän uudistetun peruskirjan mukaisten sitoumustensa valvonnan kyseisessä lisäpöytäkirjassa määrätyn menettelyn mukaisesti.

1. Vuodesta 1998 alkaen komitean nimi on ollut "Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea".

Järjestökanteluiden järjestelmä on kuvattu vuoden 1995 lisäpöytäkirjassa, jonka teksti on alla.

1 artikla

Tämän pöytäkirjan sopimuspuolet tunnustavat seuraavien järjestöjen oikeuden tehdä kanteluita, joissa väitetään, että peruskirjaa on sovellettu epätydyttävästi:

- a) peruskirjan 27 artiklan 2 kappaleessa tarkoitetut kansainväliset työnantaja- ja työntekijäjärjestöt;
- b) muut kansainväliset kansalaisjärjestöt, joilla on neuvoo-antava asema Euroopan neuvostossa ja jotka hallitusten välinen komitea on merkinnyt tätä tarkoitusta varten laadittuun luetteloon;
- c) edustavat kansalliset työnantaja- ja työntekijäjärjestöt, jotka kuuluvat järjestökantelun kohteeksi joutuneen sopimuspuolen lainkäyttövalan piiriin.

2 artikla

1. Sopimusvaltio voi, ilmoittaessaan 13 artiklan määräysten mukaisesti sitoutuvansa noudattamaan tätä pöytäkirjaa tai milloin tahansa sen jälkeen, myös selittää tunnustavansa jonkin muun peruskirjan sääntelemissä asioissa erityistä asiantuntemusta omaavan, lainkäyttövaltansa piirissä olevan edustavan kansallisen kansalaisjärjestön oikeuden jättää kanteluja sitä vastaan.
2. Tällainen selitys voidaan antaa koskemaan tiettyä ajanjaksoa.
3. Selitykset toimitetaan Euroopan neuvoston pääsihteerille, joka lähettää niistä jäljennökset sopimuspuolille ja julkaisee ne.

3 artikla

Pöytäkirjan 1 artiklan b kohdassa ja 2 artiklassa tarkoitetut kansainväliset ja kansalliset kansalaisjärjestöt voivat tehdä edellä mainittujen määräysten mukaista menettelyä noudattaen kanteluita ainoastaan sellaisista asioista, joissa niillä on tunnustettua erityistä asiantuntemusta.

4 artikla

Kantelu on tehtävä kirjallisena, sen on kohdistuttava asianomaisen sopimuspuolen hyväksymään peruskirjan määräykseen ja siinä on mainittava, missä suhteessa sopimuspuoli ei ole taannut tämän määräyksen tyydyttävää soveltamista.

5 artikla

Kantelu on osoitettava pääsihteerille, joka antaa siitä vastaanottoilmoituksen, ilmoittaa siitä asianomaiselle sopimuspuolelle ja toimittaa sen välittömästi riippumattomien asiantuntijoiden komitealle¹.

6 artikla

Riippumattomien asiantuntijoiden komitea¹ voi pyytää asianomaista sopimuspuolta ja kantelun tehnyttä järjestöä toimittamaan määräämässään ajassa kirjallisia tietoja kantelun tutkittavaksi ottamisesta.

7 artikla

1. Jos riippumattomien asiantuntijoiden komitea¹ päättää, että kantelu on otettava tutkittavaksi, se ilmoittaa siitä pääsihteerin välityksellä peruskirjan sopimuspuolille. Se pyytää asianomaista sopimuspuolta ja kantelun tehnyttä järjestöä toimittamaan määräämässään ajassa kaikki asiaan vaikuttavat kirjalliset selitykset tai tiedot, ja muita tämän pöytäkirjan sopimuspuolia toimittamaan haluamansa huomautukset samassa määrääjässä.

1. Vuodesta 1998 alkaen komitean nimi on ollut "Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea".

2. Jos kantelun on tehnyt kansallinen työnantaja- tai työntekijäjärjestö tai muu kansallinen tai kansainvälinen kansalaisjärjestö, riippumattomien asiantuntijoiden komitea ilmoittaa siitä pääsihteerin välityksellä peruskirjan 27 artiklan 2 kappaleessa tarkoitetuille kansainvälisille työnantaja- tai työntekijäjärjestöille, ja pyytää niitä jättämään huomautuksensa määräämässään ajassa.
3. Edellä 1 ja 2 kappaleen mukaisesti jätettyjen selitysten, tietojen tai huomautusten perusteella asianomainen sopimuspuoli ja kantelun tehnyt järjestö voivat jättää kirjallisia lisätietoja tai huomautuksia riippumattomien asiantuntijoiden komitean määräämässä ajassa.
4. Kantelua tutkittaessa riippumattomien asiantuntijoiden komitea voi järjestää kuulemistilaisuuden osapuolten edustajien kanssa.

8 artikla

1. Riippumattomien asiantuntijoiden komitea¹ laatii raportin, jossa se kertoo niistä toimista, joihin se on ryhtynyt kantelun tutkimiseksi ja esittää johtopäätöksensä siitä, onko asianomainen sopimuspuoli taannut tyydyttävällä tavalla kantelussa tarkoitettun peruskirjan määräyksen soveltamisen vai ei.
2. Raportti toimitetaan ministerikomitealle. Se toimitetaan myös kantelun tehneelle järjestölle sekä peruskirjan sopimuspuolille, jotka eivät kuitenkaan saa julkaista sitä.

Se toimitetaan parlamentaariselle yleiskokoukselle ja julkistetaan samanaikaisesti 9 artiklassa tarkoitettun päätöslauselman kanssa tai viimeistään neljän kuukauden kuluttua siitä, kun se on toimitettu ministerikomitealle.

9 artikla

1. Riippumattomien asiantuntijoiden komitean¹ raportin perusteella ministerikomitea hyväksyy päätöslauselman annettujen äänten enemmistöllä. Jos riippumattomien asiantuntijoiden komitea toteaa, että peruskirjaa ei ole sovellettu tyydyttävällä tavalla, ministerikomitea hyväksyy kahden kolmasosan äänten enemmistöllä suosituksen, joka on osoitettu asianomaiselle sopimuspuolelle. Molemmissa tapauksissa ainoastaan peruskirjan sopimuspuolet ovat oikeutettuja äänestämään.
2. Jos riippumattomien asiantuntijoiden komitean¹ raportissa otetaan esille uusia seikkoja, ministerikomitea voi asianomaisen sopimuspuolen pyynnöstä päättää peruskirjan sopimuspuolten kahden kolmasosan enemmistöllä, että se kuulee hallitusten välistä komiteaa.

10 artikla

Asianomaisen sopimuspuolen on annettava seuraavassa 21 artiklan mukaisesti pääsihteerille toimitettavassa raportissaan tietoja toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt pannakseen täytäntöön ministerikomitean suosituksen.

11 artikla

Tämän pöytäkirjan 1–10 artiklaa sovelletaan myös peruskirjan ensimmäisen lisäpöytäkirjan II osan artikloihin kyseisen pöytäkirjan sopimusvaltioiden osalta siltä osin, kuin nämä artiklat on hyväksytty.

12 artikla

Tämän pöytäkirjan sopimusvaltiot katsovat, että peruskirjan liitteessä oleva, III osaan liittyvä ensimmäinen kappale kuuluu seuraavasti:

”Katsotaan, että peruskirja sisältää luonteeltaan kansainvälisiä oikeudellisia veloitteita, joiden soveltaminen on ainoastaan sen IV osassa ja tässä pöytäkirjassa säädetyin valvonnan alaista.”

1. Vuodesta 1998 alkaen komitean nimi on ollut ”Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea”.

V OSA

E artikla

Syrjinnän kieltö

Tämän peruskirjan mukaiset oikeudet turvataan ilman rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, terveyteen, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää.

F artikla

Poikkeukset sodan tai yleisen hätätilan aikana

1. Sodan tai muun yleisen hätätilan aikana, joka uhkaa kansakunnan elämää, sopimuspuolet voivat ryhtyä toimiin, jotka merkitsevät poikkeamista tämän peruskirjan mukaisista velvoitteista siinä laajuudessa kuin tilanne sitä välttämättä vaatii, edellyttäen kuitenkin, etteivät tällaiset toimet ole ristiriidassa valtion muiden kansainvälisen oikeuden mukaisten velvoitteiden kanssa.
2. Sopimuspuoli, joka on käyttänyt hyväkseen tätä oikeutta poiketa peruskirjasta, ilmoittaa kohtuullisen ajan kuluessa Euroopan neuvoston pääsihteerille toimistaan ja niihin johtaneista syistä. Sopimuspuoli ilmoittaa pääsihteerille myös, kun näistä toimista on luovuttu ja kun sen hyväksymiä peruskirjan määräyksiä sovelletaan jälleen täysimääräisesti.

G artikla

Rajoitukset

1. Tämän peruskirjan I osan mukaisten oikeuksien ja periaatteiden tehokas toteuttaminen edellyttää, että näihin oikeuksiin ja periaatteisiin sekä niiden II osan mukaiseen tehokkaaseen käyttöön ei saa kohdistaa muita kuin näissä osissa määritettyjä rajoituksia, lukuun ottamatta sellaisia rajoituksia, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi tai yleisen edun, kansallisen turvallisuuden, kansan terveyden tai moraalien suojelemiseksi.
2. Tämän peruskirjan sallimia, sen sisältämien oikeuksien ja velvoitteiden rajoituksia ei saa soveltaa muihin kuin niihin tarkoituksiin, joita varten ne on säädetty.

H artikla

Peruskirjan suhde valtiosisäiseen lainsäädäntöön ja kansainvälisiin sopimuksiin

Tämän uudistetun peruskirjan säännökset eivät rajoita sellaisten voimassa olevien tai myöhemmin voimaan tulevien valtiosisäisen lainsäädännön tai kahdenvälisten tai monenvälisten sopimusten määräysten soveltamista, joiden mukaan suojelun kohteena olevat henkilöt saivat edullisemman kohtelun.

I artikla

Annettujen sitoumusten täytäntöönpano

1. Tämän vaikuttamatta näissä artikloissa tarkoitettuihin täytäntöönpanomenetelmiin, tämän peruskirjan II osan 1-31 artiklan asiaankuuluvat määräykset pannaan täytäntöön
  - a) laeilla ja asetuksilla,
  - b) työnantajien tai työnantajajärjestöjen ja työntekijäjärjestöjen välisillä sopimuksilla,
  - c) käyttämällä molempia edellä mainittuja menetelmiä,
  - d) muilla soveltuvilla keinoilla.
2. Tämän uudistetun peruskirjan II osan 2 artiklan 1, 2, 3, 4, 5 ja 7 kohdan, 7 artiklan 4, 6, ja 7 kohdan, 10 artiklan 1, 2, 3 ja 5 kohdan sekä 21 ja 22 artiklan määräyksistä johtuvien sitoumusten katsotaan olevan voimassa, jos määräyksiä sovelletaan tämän artiklan 1 kappaleen mukaisesti kyseessä olevien työntekijöiden enemmistöön.

J artikla

Muutokset

1. Sopimuspuolen tai hallitustenvälisen komitean ehdottama tämän peruskirjan I tai II osan muutos, jonka tarkoitus on tässä peruskirjassa tarkoitettujen oikeuksien laajentaminen, sekä III–VI osan muutos annetaan tiedoksi Euroopan neuvoston pääsihteerille, joka toimittaa muutosehdotuksen muille tämän peruskirjan sopimuspuolille.
2. Hallitustenvälinen komitea tutkii edeltävän kappaleen määräysten mukaisesti ehdotetun muutoksen ja toimittaa hyväksymänsä tekstin ministerikomitealle hyväksymistä varten kuultuaan tekstistä parlamentaarista yleiskokousta. Kun ministerikomitea on hyväksynyt tekstin, se toimitetaan sopimuspuolille hyväksymistä varten.
3. Tämän peruskirjan I tai II osaan tehty muutos tulee voimaan sen hyväksyneiden sopimuspuolten osalta seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kuukausi päivästä, jona kolme sopimuspuolta on ilmoittanut pääsihteerille hyväksyneensä muutoksen.

Niiden sopimuspuolten osalta, jotka hyväksyvät muutoksen myöhemmin, muutos tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kuukausi päivästä, jona kyseinen sopimuspuoli on ilmoittanut pääsihteerille hyväksyneensä muutoksen.
4. Tämän peruskirjan III–VI osaan tehty muutos tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kuukausi päivästä, jona kaikki sopimuspuolet ovat ilmoittaneet pääsihteerille hyväksyneensä muutoksen.

VI OSA

K artikla

Allekirjoittaminen, ratifiointi ja voimaantulo

1. Tämä peruskirja on avoinna allekirjoittamista varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille. Se on ratifioitava tai hyväksyttävä. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.
2. Tämä peruskirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kuukausi siitä päivästä, jona kolme Euroopan neuvoston jäsenvaltiota on edellisen kappaleen mukaisesti ilmaissut suostumuksensa tulla tämän peruskirjan sitomaksi.
3. Niiden jäsenvaltioiden osalta, jotka ilmoittavat myöhemmin suostumuksensa tulla tämän peruskirjan sitomaksi, peruskirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kuukausi ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamispäivästä.

L artikla

Alueellinen soveltaminen

1. Tätä peruskirjaa sovelletaan kunkin sopimuspuolen emämaahan. Kukin allekirjoittajahallitus voi allekirjoittamisen tai ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa tallettamisen yhteydessä määrittellä Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä sen alueen, jota pidetään sen emämaana peruskirjaa sovellettaessa.
2. Allekirjoittajahallitus voi, allekirjoittaessaan tai tallettaessaan ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa tai milloin tahansa sen jälkeen selittää Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella, että peruskirjaa tai sen osaa sovelletaan selityksessä määritettyyn emämaan ulkopuolella sijaitsevaan alueeseen tai alueisiin, joiden kansainvälisistä suhteista se vastaa tai joista se on kansainvälisesti vastuussa. Allekirjoittajahallitus täsmentää selityksessä ne peruskirjan II osan artiklat tai kohdat, jotka se hyväksyy itseään sitoviksi selityksessä nimettyjen alueiden osalta.
3. Tätä peruskirjaa sovelletaan edellä mainitussa selityksessä nimettyyn alueeseen tai alueisiin seuraavan kuukauden ensimmäisestä päivästä lukien sen jälkeen, kun on kulunut kuukausi siitä päivästä, jona pääsihteerin on vastaanottanut tällaista selitystä koskevan ilmoituksen.
4. Sopimuspuoli voi myöhemmin selittää Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella, että se hyväksyy tämän peruskirjan soveltamisalaa 2 kappaleen mukaisesti kuuluvan alueen tai alueiden osalta sitoviksi sellaisia artikloja tai numeroituja kohtia, joita se ei ole aikaisemmin hyväksynyt kyseisen alueen tai alueiden osalta. Tällaisia myöhemmin annettuja sitoumuksia pidetään alkuperäisen selityksen erottamattomana osana kyseisen alueen osalta, ja niillä on sama vaikutus seuraavan kuukauden ensimmäisestä päivästä lukien sen jälkeen, kun on kulunut kuukausi siitä päivästä, jona pääsihteerin on vastaanottanut tällaista selitystä koskevan ilmoituksen.

M artikla

Irtisanominen

1. Sopimuspuoli voi irtisanoa tämän peruskirjan aikaisintaan viiden vuoden kuluttua siitä päivästä, jona peruskirja on tullut sen osalta voimaan tai sitä seuraavien kaksi-vuotisjaksojen päättyessä, ja sen tulee joka tapauksessa ilmoittaa irtisanomisesta kuusi kuukautta etukäteen Euroopan neuvoston pääsihteerille, joka ilmoittaa irtisanomisesta muille sopimuspuolille.
2. Sopimuspuoli voi edellisen kappaleen määräysten mukaisesti irtisanoa hyväksymänsä peruskirjan II osan artiklan tai kohdan, edellyttäen, ettei sopimuspuolta sitovien artiklojen tai kohtien lukumäärä koskaan laske alle kuudentoista artiklojen osalta ja alle kuudenkymmenen kolmen kohtien osalta, ja että tähän artiklojen tai kohtien lukumäärään sisältyvät edelleen A artiklan 1 kappaleen b kohdassa erityisesti tarkoitettut artiklat.
3. Sopimuspuoli voi irtisanoa tämän peruskirjan tai sen II osan artikloja tai kohtia tämän artiklan 1 kappaleen mukaisin ehdoin sellaisen alueen osalta, johon peruskirjaa sovelletaan L artiklan 2 kappaleen mukaisesti annetun selityksen nojalla.

N artikla

Liite

Tämän peruskirjan liite on sen erottamaton osa.

O artikla

Ilmoitukset

Euroopan neuvoston pääsihteerin ilmoittaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioille ja kansainvälisen työjärjestön pääjohtajalle:

- a) allekirjoittamisista;
- b) ratifioimis- ja hyväksymiskirjojen tallettamisista;
- c) tämän peruskirjan K artiklan mukaisesta voimaantulosta;
- d) A artiklan 2 ja 3 kappaleen, D artiklan 1 ja 2 kappaleen, F artiklan 2 kappaleen ja L artiklan 1, 2, 3 ja 4 kappaleen mukaisista selityksistä ja ilmoituksista;
- e) J artiklan mukaisista muutoksista
- f) M artiklan mukaisista irtisanomisista
- g) muista tähän peruskirjaan liittyvistä toimenpiteistä, ilmoituksista ja tiedonannoista.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän uudistetun peruskirjan.

Tehty Strasbourgissa 3 päivänä toukokuuta 1996 yhtenä englannin- ja ranskankielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteerin toimittaa sen oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin Euroopan neuvoston jäsenvaltiolle sekä kansainvälisen työjärjestön pääjohtajalle.

Uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan liite

Uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan soveltamisala suojeltujen henkilöiden osalta

1. Jollei 12 artiklan 4 kohdassa ja 13 artiklan 4 kohdassa toisin määrätä, ulkomaalaiset kuuluvat 1–17 artiklan ja 20–31 artiklan soveltamisalaan vain, jos he ovat muiden sopimuspuolten kansalaisia ja asuvat laillisesti tai työskentelevät säännöllisesti kyseessä olevan sopimuspuolen alueella, edellyttäen kuitenkin, että näitä artikloja tulkitaan 18 ja 19 artiklan määräysten mukaisesti.

Tämä tulkinta ei estä sopimuspuolta myöntämästä vastaavia oikeuksia myös muille henkilöille.

2. Kukin sopimuspuoli myöntää Genevessä 28 päivänä heinäkuuta 1951 allekirjoitetun pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen ja 31 päivänä tammikuuta 1967 tehdyn pöytäkirjan määritelmän mukaisille pakolaisille, jotka oleskelevat laillisesti sen alueella, mahdollisimman edullisen kohtelun ja joka tapauksessa vähintään kyseiseen yleissopimukseen ja muihin olemassa oleviin pakolaisiin sovellettaviin kansainvälisiin asiakirjoihin perustuvien velvoitteidensa mukaisen kohtelun.
3. Kukin sopimuspuoli myöntää New Yorkissa 28 päivänä syyskuuta 1954 tehdyn valtiottomien henkilöiden oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen määritelmän mukaisille valtiottomille henkilöille, jotka oleskelevat laillisesti sen alueella, mahdollisimman edullisen kohtelun ja joka tapauksessa vähintään kyseiseen asiakirjaan ja muihin olemassa oleviin valtiottomiin henkilöihin sovellettaviin kansainvälisiin asiakirjoihin perustuvien velvoitteidensa mukaisen kohtelun.

I osan 18 kohta ja II osan 18 artiklan 1 kohta

Näiden määräysten ei katsota koskevan sopimuspuolten alueelle pääsyä eivätkä ne vaikuta Pariisissa 13 päivänä joulukuuta 1955 allekirjoitetun maahan asettautumista koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen määräysten soveltamiseen.

II OSA

1 artiklan 2 kohta

Tätä määräystä ei tulkita siten, että se kieltäisi tai oikeuttaisi mitään ammattijärjestöjen suojaksi asetettuja ehtoja tai käytäntöjä.

2 artiklan 6 kohta

Sopimuspuolet voivat määrätä, että tätä määräystä ei sovelleta:

- a) työntekijöihin, joiden työsopimuksen tai työsuhteen kesto ei ylitä kuukautta ja/tai joiden viikkotyöaika ei ylitä kahdeksaa tuntia;
- b) jos työsopimus tai työsuhde on tilapäinen tai erityisluontoinen, edellyttäen kuitenkin, että määräyksen soveltamatta jättäminen on näissä tapauksissa perusteltua objektiivisista syistä.

3 artiklan 4 kohta

Tämän määräyksen soveltamista varten näiden palveluiden tehtävät, järjestäminen ja niiden järjestämistä koskevat ehdot määritellään kansallisissa laeissa ja määräyksissä, työ- ja virkaehtosopimuksissa tai muilla kansallisiin olosuhteisiin soveltuvilla tavoilla.

4 artiklan 4 kohta

Tämän määräyksen ei katsota kieltävän työsuhteen välitöntä purkamista vakavan rikkomuksen vuoksi.

4 artiklan 5 kohta

Sopimuspuolen katsotaan voivan antaa tämän kohdan mukaisen sitoumuksen, jos palkanpidätykset on kielletty työntekijöiden suuren enemmistön osalta joko lainsäädännössä tai työ- ja virkaehtosopimusten tai välitystuomioiden nojalla. Poikkeuksia voidaan tehdä sellaisten henkilöiden kohdalla, joita kyseiset lait, työ- ja virkaehtosopimukset tai välitystuomiot eivät koske.

6 artiklan 4 kohta

Kunkin sopimuspuolen katsotaan voivan omalta osaltaan määrätä lakko-oikeuden käytöstä laissa, edellyttäen kuitenkin, että mahdolliset lakko-oikeutta koskevat lisärajoitukset ovat perusteltuja G artiklan määräysten mukaisesti.

7 artiklan 2 kohta

Tämä määräys ei estä sopimuspuolia määräämästä lainsäädännössään, että nuoret, jotka eivät ole saavuttaneet vaadittua vähimmäisikää, voivat tehdä työtä siinä määrin kuin se on välttämätöntä heidän ammatillisen koulutuksen kannalta, jos tällainen työ tehdään toimivaltaisen viranomaisen määräämien ehtojen mukaisesti ja toimenpiteisiin ryhdytään näiden nuorten terveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi.

7 artiklan 8 kohta

Sopimuspuolen katsotaan voivan antaa tämän kohdan mukaisen sitoumuksen, jos se toimii sitoumuksen tarkoituksen mukaisesti määräämällä laissa, ettei alle 18-vuotiaiden suurta enemmistöä ei saa käyttää yötyöhön.

8 artiklan 2 kohta

Tätä määräystä ei tulkita siten, että kielto olisi ehdoton. Poikkeukset ovat mahdollisia esimerkiksi seuraavissa tapauksissa:

- a) jos naistyöntekijä on syyllistynyt rikkomukseen, jonka vuoksi työsuhteen purkaminen on perusteltua;
- b) jos kyseinen yritys lopettaa toimintansa;
- c) jos työsuopimuksessa määrätty ajanjakso on päättynyt.

12 artiklan 4 kohta

Tämän kohdan johdantolauseessa olevien sanojen ”tällaisten sopimusten ehtojen mukaisesti” katsotaan tarkoittavan muun muassa, että vakuutusmaksuista riippumattomien etuuksien osalta sopimuspuoli voi edellyttää määrätyn asumisajan täyttymistä, ennen kuin nämä etuudet myönnetään muiden sopimuspuolten kansalaisille.

13 artiklan 4 kohta

Hallitukset, jotka eivät ole sosiaali- ja lääkintäapua koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen sopimuspuolia, voivat ratifoida peruskirjan tämän kohdan osalta sillä edellytyksellä, että ne myöntävät muiden sopimuspuolten kansalaisille kyseisen yleissopimuksen määräysten mukaisen kohtelun.

16 artikla

Tämän määräyksen mukaisen suojelun katsotaan koskevan myös yksinhuoltajaperheitä.

17 artikla

Tämän määräyksen katsotaan koskevan kaikkia alle 18-vuotiaita henkilöitä, jollei täysikäisyyttä siihen sovellettavan lain mukaisesti saavuteta aikaisemmin, tämän kuitenkaan rajoittamatta muiden asiaan liittyvien peruskirjan määräysten, erityisesti 7 artiklan soveltamista.

Tämän ei katsota luovan velvoitetta järjestää oppivelvollisuuden alaista koulutusta edellä mainittuun ikään saakka.

19 artiklan 6 kohta

Tätä määräystä sovellettaessa ”ulkomaalaisen työntekijän perheen” katsotaan tarkoittavan ainakin työntekijän puolisoa ja naimattomia lapsia niin kauan kuin lapset katsotaan vastaanottavan valtion lainsäädännössä alaikäisiksi ja he ovat kyseisestä työntekijästä riippuvaisia.

20 artikla

1. Sosiaaliturvaan liittyvät asiat sekä muut määräykset, jotka liittyvät työttömyysetuuteen, vanhuuseläkkeeseen ja perhe-eläkkeeseen, voidaan jättää tämän artiklan soveltamisalan ulkopuolelle.
2. Naisten suojelua koskevien määräysten, erityisesti raskautta, synnytystä ja synnytyksen jälkeistä aikaan koskevien määräysten ei katsota olevan tässä artiklassa tarkoitettua syrjintää.
3. Tämä artikla ei estä erityisten toimien toteuttamista tosiasiallisen epätasa-arvon poistamiseksi.
4. Työtehtävät, jotka luonteensa tai niiden suorittamiseen liittyvien edellytysten vuoksi voidaan antaa ainoastaan määrättyä sukupuolta olevien edustajien hoidettavaksi, voidaan jättää tämän artiklan tai joidenkin sen määräysten soveltamisalan ulkopuolelle. Tätä määräystä ei tulkita siten, että se edellyttäisi sopimuspuolten sisällyttävän lakeihinsa tai määräyksiinsä luettelon työtehtävistä, joita ainoastaan toisen sukupuolen edustajat voivat tehdä niiden luonteen tai niiden tekemiseen liittyvien edellytysten vuoksi.

21 ja 22 artikla

1. Näitä artikloja sovellettaessa ”työntekijöiden edustajat” tarkoittaa henkilöitä, jotka tunnustetaan sellaisiksi kansallisen lainsäädännön tai käytännön mukaisesti.
2. Ilmaisu «kansallinen lainsäädäntö ja käytäntö» sisältää tapauksesta riippuen lakien ja määräysten lisäksi työ- ja virkaehtosopimukset, muut työnantajien ja työntekijöiden edustajien väliset sopimukset, ammattikäytännön ja asiaan liittyvän oikeuskäytännön.

3. Näitä artikloja sovellettaessa «yrityksen» katsotaan tarkoittavan aineellisten ja aineettomien tekijöiden kokonaisuutta, riippumatta siitä onko se oikeushenkilö vai ei, jonka tarkoituksena on tavaroiden tai palveluiden tuottaminen taloudellisen hyödyn saavuttamiseksi, ja jolla on oikeus päättää omasta markkinapolitiikastaan.
4. Uskonnolliset yhteisöt ja niiden toimielimet voidaan jättää näiden artiklojen soveltamisalan ulkopuolelle, vaikka ne olisivat 3 kappaleessa tarkoitettuja «yrityksiä». Laitokset, joiden harjoittama toiminta perustuu tiettyihin ihanteisiin tai joita ohjaavat tietyt moraaliset käsitykset tai kansallisen lainsäädännön suojaamat ihanteet ja käsitykset, voidaan jättää näiden artiklojen soveltamisalan ulkopuolelle siinä määrin kuin se on tarpeen yrityksen toimintatarkoituksen turvaamiseksi.
5. Jos jossakin valtiossa näiden artiklojen mukaisia oikeuksia käytetään yritysten eri toimipaikoissa, kyseisen sopimuspuolen katsotaan täyttävän näiden määräysten mukaiset velvoitteensa.
6. Sopimuspuolet voivat jättää näiden artiklojen soveltamisalan ulkopuolelle sellaiset yritykset, joiden palveluksessa on vähemmän työntekijöitä kuin tietty kansallisessa lainsäädännössä tai käytännössä määritelty määrä.

22 artikla

1. Tämä määräys ei vaikuta valtioiden toimivaltaan ja velvoitteisiin, jotka koskevat työpaikkojen terveys- ja turvallisuusmääräysten hyväksymistä, eikä niiden soveltamista valvovien elinten toimivaltaan ja velvollisuuksiin.
2. Ilmaisen "sosiaali- ja kulttuuripalvelut ja edut" katsotaan tarkoittavan sosiaalisia ja kulttuurisia etuja, joita yritykset tarjoavat työntekijöilleen, kuten rahanarvoisia henkilökuntaetuja, liikuntatiloja, lastenhoitohuoneita, kirjastoja ja lasten lomaleirejä.

23 artiklan 1 kohta

Tätä artiklaa sovellettaessa ilmaisu "mahdollisimman pitkään" tarkoittaa ikääntyneen henkilön fyysistä, henkistä ja älyllistä toimintakykyä.

24 artikla

1. Tässä artiklassa "työsuhteen päättäminen" tarkoittaa työsuhteen päättämistä työnantajan aloitteesta.
2. Tämän artiklan katsotaan koskevan kaikkia työntekijöitä, mutta sopimuspuoli voi jättää jonkin tai kaikki seuraavista työntekijäryhmistä sen soveltamisalan ulkopuolelle:
  - a) työntekijät, joilla on määräaikainen työsopimus tai työsuhde tai jotka on palkattu tiettyä työtehtävää varten,
  - b) työntekijät, jotka ovat koeajalla tai pätevyitysmässä, edellyttäen, että tämä koeaika tai pätevyitysmajakso määritetään etukäteen ja sen kesto on kohtuullinen,
  - c) työntekijät, jotka on palkattu tilapäisesti lyhyeksi ajaksi.
3. Tätä artiklaa sovellettaessa erityisesti seuraavien syiden ei katsota olevan päteviä syitä työsuhteen irtisanomiselle:
  - a) ammattijärjestön jäsenyys tai osallistuminen ammattijärjestön toimintaan työajan ulkopuolella tai työnantajan suostumuksella työaikana;

- b) ehdokkuus työntekijöiden edustajaksi, tai toimiminen tai aiempi toiminta työntekijöiden edustajana;
  - c) valituksen tekeminen tai osallistuminen työnantajan vastaan käytävään oikeudenkäyntiin, joka koskee väitettyä lain tai määräysten rikkomista, tai muutoksenhaku toimivaltaiseen hallintoviranomaiseen;
  - d) rotu, ihonväri, sukupuoli, siviilisäätö, perheenhuoltovelvollisuudet, raskaus, uskonto, poliittinen mielipide, kansallinen alkuperä tai yhteiskunnallinen alkuperä;
  - e) äitiysloma tai vanhempainloma;
  - f) tilapäinen poissaolo työstä sairauden tai vamman vuoksi.
4. Vahingonkorvaus tai muu asianmukainen hyvitys työsuhteen irtisanomisesta ilman pätevää syytä määräytyy kansallisten lakien ja määräysten tai työ- ja virkaehtosopimusten mukaisesti tai muilla kansallisiin olosuhteisiin soveltuvilla tavoilla.

25 artikla

1. Toimivaltaisen kansallisen viranomaisen katsotaan voivan poikkeuksin ja neuvoteltuaan työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa jättää tiettyjä työntekijäryhmiä tämän artiklan mukaisen suojan ulkopuolelle heidän työsuhteensa erityisluonteen vuoksi.
2. "Maksukyvyttömyys" tulee määritellä kansallisen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti.
3. Tämän määräyksen soveltamisalaan kuuluviin työntekijöiden saataviin kuuluvat ainakin:
- a) työntekijöiden palkkasaatavat, jotka liittyvät määrättyyn ajanjaksoon, jonka tulee olla vähintään kolme kuukautta etuoikeusjärjestelmän mukaan ja kahdeksan viikkoa takuujärjestelmän mukaan, ennen maksukyvyttömyyden ilmenemistä tai työsuhteen päättämistä;
  - b) työntekijöiden lomakorvaussaatavat, jotka perustuvat työhön, joka on suoritettu sen vuoden aikana, jolloin maksukyvyttömyys ilmeni tai työsuhde päätettiin;
  - c) työntekijöiden muita palkallisia poissaolojaksoja koskevat saatavat, jotka liittyvät määrättyyn ajanjaksoon, jonka tulee olla vähintään kolme kuukautta etuoikeusjärjestelmän mukaan ja kahdeksan viikkoa takuujärjestelmän mukaan, ennen maksukyvyttömyyden ilmenemistä tai työsuhteen irtisanomista.
4. Työntekijöiden saatavien suoja voidaan kansallisissa laeissa ja määräyksissä rajoittaa määrättyyn summaan, jonka tulee olla tasoltaan sosiaalisesti hyväksyttävä.

26 artikla

Tämän artiklan ei katsota edellyttävän, että sopimuspuolet säätävät asiaan liittyvää lainsäädäntöä.

2 kohdan ei katsota koskevan sukupuolista häirintää.

27 artikla

Tämän artiklan katsotaan koskevan miehiä ja naisia, joilla on perheenhuoltovelvollisuuksia, jotka liittyvät huollettaviin lapsiin ja muihin selvästi heidän huolenpitoaan tai tukeaan tarvitseviin perheenjäseniin, jos nämä velvollisuudet rajoittavat heidän mahdollisuuksiaan

valmistautua, ryhtyä tai osallistua ansiotyöhön tai edistyä siinä. "Huollettavat lapset" ja "muut selvästi heidän huolenpitoaan tai tukeaan tarvitsevat perheenjäsenet" tarkoittavat henkilöitä, jotka määritellään sellaisiksi kyseisen sopimuspuolen lainsäädännössä.

28 ja 29 artikla

Tätä artiklaa sovellettaessa "työntekijöiden edustajat" tarkoittavat henkilöitä, jotka tunnustetaan sellaisiksi kansallisen lainsäädännön tai käytännön mukaisesti.

III OSA

Tämän peruskirjan katsotaan sisältävän kansainvälisiä oikeudellisia velvoitteita, joiden soveltamista valvotaan yksinomaan peruskirjan IV osan määräysten mukaisesti¹.

A artiklan 1 kappale

Numeroitujen kappaleiden katsotaan voivan sisältää artikloja, joissa on ainoastaan yksi kappale.

B artiklan 2 kappale

B artiklan 2 kappaleen soveltamista varten uudistetun peruskirjan määräykset vastaavat peruskirjan samalla tavalla numeroituja artikloja ja kohtia, lukuun ottamatta:

- a) uudistetun peruskirjan 3 artiklan 2 kohtaa, joka vastaa peruskirjan 3 artiklan 1 ja 3 kohtaa;
- b) uudistetun peruskirjan 3 artiklan 3 kappaletta, joka vastaa peruskirjan 3 artiklan 2 ja 3 kohtaa;
- c) uudistetun peruskirjan 10 artiklan 5 kohtaa, joka vastaa peruskirjan 10 artiklan 4 kohtaa;
- d) uudistetun peruskirjan 17 artiklan 1 kohtaa, joka vastaa peruskirjan 17 artiklaa.

V OSA

E artikla

Erilaisen kohtelun, joka on objektiivisesti ja kohtuullisesti arvioiden perusteltua, ei katsota olevan syrjivää.

F artikla

Käsitteiden "sodan tai muun yleisen hätätilan aikana" katsotaan sisältävän myös sodan uhkan.

---

1. Järjestökanteluiden järjestelmän hyväksyneet valtiot katsovat peruskirjan tämän liitteen tämän määräyksen, joka koskee osaa III, tekstin olevan seuraavanlainen:

"Katsotaan, että peruskirja sisältää luonteeltaan kansainvälisiä oikeudellisia velvoitteita, joiden soveltaminen on ainoastaan sen IV osassa ja tässä [järjestökanteluiden järjestelmää koskevassa] pöytäkirjassa säädetyn valvonnan alaisista" (vuoden 1995 lisäpöytäkirjan 12 artikla).

I artikla

Liitteen 21 ja 22 artiklaa koskevien määräysten mukaisesti soveltamisalan ulkopuolelle suljettuja työntekijöitä ei oteta huomioon kyseessä olevien työntekijöiden lukumäärään.

J artikla

Käsitettä "muutos" laajennetaan siten, että se koskee myös peruskirjan uusia artikloja.

Department of the European Social Charter and the European Code of Social Security
Directorate General Human Rights and Rule of Law

Council of Europe
F – 67075 Strasbourg Cedex
social.charter@coe.int

www.coe.int/socialcharter